

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2012, Volume: 7, Number: 2, Article Number:E0014

QUALITATIVE STUDIES

Received: September 2011

Accepted: April 2012

Series : E

ISSN : 1308-724x

© 2010 www.newwsa.com

Emel Funda Türkmen

University of Afyon Kocatepe

State Conservatory

latifel1947@hotmail.com

Afyon-Turkey

KÜLTÜRLER ARASI İLİŞKİLERDE MÜZİĞİN ROLÜ VE ÖNEMİ "KAROL SZYMANOWSKI'DE ANADOLU İZLERİ"

ÖZET

Bu çalışmada, Anadolu'nun kültürel zenginliği, Mevlana'nın düşünceleri, ülkeler arası ilişkilerde sanatın ve müziğin rolü, Türkiye Polonya ilişkileri ve Anadolu'nun kültürel birikimlerinden esinlenen Polonya'nın en önemli bestecilerden Szymanowski'nin 3. Senfonisi adlı eseri üzerinde durulmaktadır. Mevlana felsefesinin senfoniye, müzikal yönden ve düşünsel yönden nasıl yansıdığıнын irdelemesi açısından çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. İki farklı kültürdeki bir düşünür ve bir bestecinin bir sanat eserinde buluşmasının, kültürel bir ürün çerçevesinde birbirleriyle olan düşünsel ilişkisi, nitel araştırma yöntemleriyle incelenmiştir. Çalışmada "alan yazın tekniği" kullanılmıştır. Szymanowski'nin 3. Senfonisi'ndeki Anadolu izleri, dinleme ve notalarını inceleme yoluyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Müzikal ve düşünsel açıdan taşıdığı etkiler açısından ele alınmıştır. Senfonide müzikal açıdan Anadolu ezgileriyle benzerlik taşıyan hiçbir unsurun olmadığı, düşünsel açıdan Mevlana'nın düşüncelerinin Szymanowski'yi etkilemiş olduğu ve bu düşünceler doğrultusunda eserini oluşturduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Karol Szymanowski, Mevlana, Kültür, Müzik, Müziğin Önemi

THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE MUSIC IN THE INTERCULTURAL RELATIONS "THE ANATOLIAN IMPRESSIONS" ON "KAROL SZYMANOWSKI"

ABSTRACT

In this study it's focused on the cultural wealth, Mevlana's thoughts, role of the art and music of international relations, Turkey-Poland relations and the work called 3. Symphony of one of the most important composers Szymanowski, who was inspired by Anatolian's cultural history. How does Mevlana's philosophy reflect onto symphony in musical and intellectual directions and it is thought that it will contribute into this working field. It is the meeting of a thinker and a composer from two different cultures, in one art work, their intellectual relation around the cultural product, which is examined by qualitative method research. At this study, "field type technique" is used. The Anatolian traces were examined in the 3.Symphony by listening and examining the notes, so they were identified. When it was examined there weren't found any element of similarity of Anatolian's melody, and it was seem that Szymanowsky was affected by Mevlana's thoughts and these thoughts formed an art work.

Keywords: Karol Szymanowski, Mevlana, Culture, Music, Importance of Music

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Anadolu tarih boyunca birçok uygarlığa, topluma ve kültüre ev sahipliği yapmıştır. M.Ö.7000'li yıllara kadar varan oldukça eski bir uygarlığın ocağı olarak, uygarlık alanında tuttuğu yerin çok büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Bu ocakta kimlerin ısındığı, kimlerin bu ocağa yakacak taşıdığı tarihin derinliklerine uzanan geniş bir konudur (Eyüboğlu, 1998:19). Farklı kültürler bugün bile izlerini hissettirmektedir. Bu da Anadolu'nun diğer coğrafyalara göre en belirgin farklılıklarındandır ve Anadolu'nun en önemli zenginliğidir. Tarihi yapıları, somut olan ve olmayan kültürel hazineleri gibi, kültürel değerlerin en önemli unsurlarından olan müziği anlayabilmek için de Anadolu'yu dikkatlice incelemenin gerekli olduğu düşünülür. Derin anlamları olan bu kültürel miras tarihin her döneminde sanat adamlarına ilham kaynağı olmuş ve olmaya devam etmektedir. "Anadolu'nun eski çağlardan beri birikip gelişerek gelen değerleri, çağdaş müzik sanatının kökeni için çok değerli bir kaynak durumundadır. Bugünün müziğini daha iyi anlayıp kavrayabilmemiz için Anadolu müziğinin gelişim sürecini iyice inceleyip kavramamızda yarar vardır" (Elbaş, 2006:193). Anadolu bir kültürel kesişim ve etkileşim noktasıdır. Pek çok farklı kültür burada harmanlanmış ve bir arada yoğurulmuştur. Tarihsel birikim de eklenince çeşitlilik ve derinlik hemen her sanat türünde kendini en olgun tavrıyla ortaya dökmüştür. M.S.54 yılında Havarî Pierre'in Antakya'dan Roma'ya giderek Hristiyan müziğinin temellerini atması; müziğin, din adamlarının, misyonerlerin elinde güçlü bir etkinlik aracı olması (Selanik, 1996:36), halk müziklerine dinsel içerikli sözler yazılması, çeşitli savaşlar, gezginler, ozanlar ve hac ziyaretleri gibi etkileşim örnekleri, çok daha eski dönemlerden beri Anadolu'nun bir kesişim ve kültürel paylaşım ortamı olduğunu ortaya koymaktadır. Yine, Boratav Anadolu topraklarının dünya kültürel yaşantısına yönelik önemi üzerinde durduğunda, bütün batı uluslarının kendilerine kültür, sanat, düşün kaynağı saydıkları eski Yunan uygarlığında, bu uluslara kadar-hatta onlardan çok- o uygarlığın ilk beşiği Anadolu topraklarının mirasçısı ve sahibi Türk milletinin de payı olduğunu dile getirirken bu etkileşimden yola çıkmaktadır (1999:325).

Anadolu insanının ortaya koyduğu başarı ürünlerini belli bir çağa, belli bir topluluğa bağlama olanağının da olmadığı belirtilmekte, Anadolu uygarlığının biçimlenmesinde ve gelişmesinde komşu uygarlıkların da dahil olduğu pek çok etkileşimin görev aldığı kaydedilmektedir (Eyüboğlu, 1998:20).

Avrupa ve Asya arasında bir köprü olması, Kafkaslardan Hindistan, İran ve Arap yarımadasına kadar etki gücüne sahip olması, Akdeniz yoluyla Afrika ile de bağlantı kurabilmesi, onu bir kültürel odak konumuna getirmektedir. Bu durumun, çağlar boyunca birçok dilin bir arada konuşulmasına yol açtığı söylenebilir.

Mevlana, böylesi bir kültürler odağına bir başka kültür merkezinden gelip, Farsça söyleyen bir düşünce adamı olarak hizmet etmiş, yaktığı ışığın sadece Anadolu'yu değil bütün bir evreni kuşatmasını sağlamıştır. Oysa ilginç olan, yaşadığı çağda düşünce bakımından bir bütünlük yoktur, ne inanç bütünlüğü vardır, ne de umutların yeşerdiği bir coğrafya hâkimdir (Eyüboğlu, 1998:31). Şimdi Afganistan sınırlarında bulunan Belh'ten Anadolu'ya göç etmek zorunda kalan ailesi, Moğol saldırılarıyla yıkım içerisinde bulunan, üretim tüketim ilişkilerinin dengesinin bozulduğu, güçlünün güçsüzü sömürdüğü, yaşama korkusunun, toplumsal dağınıklığın hakim olduğu bir dönemde gelmiştir. Açlık ve geçim sıkıntılarının doğurduğu umutsuzluk, bilinmeyen bir yerden gelecek kurtarıcı bir ele duyulan özlem bu dönem

toplumunun genel yapısını göstermektedir. "Bu nedenle Mevlana bir "umut insanı" olarak ortaya çıkmıştır" (Eyüboğlu, 1998:32).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Kültürler arası ilişkiler pek çok yolla kurulur. Siyasi (savaşlar), dini, ekonomik, sosyal olaylar (hac, evlilik) geziler vb. toplumlar arasında kültürel alışverişin yaşanmasında en önemli nedenler olarak gösterilebilir. Bu etkileşimler günlük yaşamdan sanata hemen her alanda kendini göstermektedir. Sanat dalları arasında toplumla en iç içe olan sanat dalı müziktir. Müziğin anlatım gücü, şiirle birleştiğinde çok daha yükselmekte, insan ruhunda çok derin etkiler bırakabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında kültürler arası ilişkilerde ilk etkileşimin müzikte olduğunu söylemek zor değildir. Yönetici sınıf arasında gezen ozanlar gezip gördükleri yerleri anlatırken çeşitli çalgılardan ve müzikten yararlanmışlar, müziği kullanarak dostane ilişkiler kurulmasını sağlamışlardır. Bu öylesine köklü ve derinlere dayanan bir olgudur ki, sadece kendi çağını etkilemekle kalmaz, oldukça uzun bir tarihe kulak asmadan gelecek kuşakları da etkilemekten geri kalmaz.

Mevlana'nın yaşamı dört evrede ele alınır. Birincisi babasının ölümüne kadar olan hayatı(1207-1231); doğduğu ve ilk çocukluğunu geçirdiği yıllardan başlayan bu evre, Hanefi bir alim olan babasının sultanla arasında oluşan inanç ve fikir ayrılıkları sonucunda Belh'ten göç etmeleri ile devam etmiş, pek çok önemli fikir, sanat ve düşünce ortamından ve yerleşim yerlerinden geçerek, pek çok bilgin ve düşünce adamıyla tanışarak geçen yolculuğun ardından Larende'ye gelişlerine ve yedi yıl burada kaldıktan sonra Konya'ya Selçuklu Hükümdarının daveti üzerine göçmeleri ve iki yıl sonra babasının vefatıyla sona erer. İkinci evre, Mevlana'nın babasının ölümünden Şems-i Tebrizi ile Konya'da karşılaşmasına kadar olan evredir(1231-1244). Üçüncü evre, Mevlana'nın Şems'in ölümüne kadar olan 1244-1247 yılları arasını kapsamaktadır. Son evre Şems'in ölümünden sonraki hayatını kapsamaktadır(Anadolu, RC:24-25).

Mevlana'nın yetişmesinde başta babası, Belh'in önde gelen bilginlerinden olan ve Sultan-ül Ulema olarak anılan oldukça önemli bir din adamı Bahaeddin Veled vardır. Annesi, Harizmşahlardan Muhammed Alaeddin 'in kızı olmasına rağmen, babası devrin yöneticileriyle anlaşmıyor, İslami kuralların aşırı şekilde uygulanması, hiçbir dini tartışma ve hoşgörüyü izin verilmemesi Bahaeddin Veled'e hasımlarının yaşama şansı tanımamasına sebep olmuş, fikir ayrılıklarının bir sonucu olarak yakınlarıyla 1212'de Belh'ten ayrılmışlardır. Larende'ye (Karaman) gelinceye kadar konakladıkları her yerde büyük bir saygıyla karşılanan babası, Mevlana'nın büyük bilgin ve düşünce adamlarıyla tanışmasını sağlamış, yetişmesinde de çok etkili olmuştur(Güner:4).

Çocukluğunda da üstün bir zeka ve davranışlar sergileyen Mevlana, gösterdiği olağanüstü hallerle etrafındakileri şaşırtmıştır (Özönder, 1990:34).

"Mevlana'ya göre evren Allah'tan ibarettir. Her şey, her yer, herkes O'dur" (Güner:4).

Güner, bir rubaisinde,

Nereye başımı koysam secde edilen O'dur. Altı tarafta ve altı tarafın dışında mabut ancak O'dur. Bağ, bülbül, sema ve sevgili hep birer bahane, bunların hepsinden maksat O'dur, dediğini söyler ve çokluğun aslında birlik olduğunu, "ne ben benim, ne sen sensin, ne de sen bensin. Hem ben benim, hem sen sensin, hem sen bensin. Ey Hutentli güzel, seninle öyle bir haldeyim ki, anlayamıyorum ben mi benim, sen mi bensin?" bildirir.

Ayrıca Mevlana'nın bazı kimselerin çekip uzatıp yorumladıkları, uç görüşlere destek yaptıklarını sandıkları tüm eser ve sözlerinin kaynağında Kur'an ve Peygamber'in bulunduğunu ısrarla belirttiği vurgulanmaktadır (Güner:14).

Mevlana'nın görüşlerinin, sosyal olaylara ve insanlara bakışı vb. konularda, çağının sosyal ve politik olaylarıyla iç içe olması son derece doğaldır. Çünkü onun çağında tarihin en büyük göçleri yaşanmaktadır, devletlerin kurulup devletlerin yıkıldığı, siyasi iktidar için binlerce insan feda edilmektedir. Her türlü çirkin oyun politik çıkarlar için oynanmaktadır. Göçler, değişik ırk ve dinde milyonlarca insanı bir arada yaşamaya zorlamaktadır ve felaketler yine bu insanları birbirlerine yaklaştırmıştır. Böyle bir çağda, "İslamiyet'in mesajını kavramış, aklında ve yüreğinde "insanların eşitliği" görüşü olan büyük bilginlerin, din adamlarının bir güven müessesesi oluşturması, tüm bu insanlara, hepsinin anlayacağı bir dille seslenmesi kaçınılmazdı" (Güner:15).

Sosyal yaşama bakış açısı da şu örnekte oldukça dikkat çekicidir: Bir gün Mevlana'nın yanında, birisinin günahsız olduğundan söz edilirken, "Keşke yapsaydı da geçseydi" diye buyurmuştur. Mevlana'nın istediği insanın, kendine güvenen, benliğini gören değil, günahı ile eriyen insan olduğu belirtilir. "Bu sebeple: "günahta taat gizlidir" diyordu. Kusurunun yanıklığı ile, o eziklikle "Allah" demenin gerçek "Allah" demek olduğunu, dilde, satıhta kalmadığını işaret ediyordu. Ve "Yine gel. Yine gel. Her ne olursan ol yine gel" diye sesleniyordu (Lermioğlu,1969:62).

"Bâzâ bâzâ her ançı beşti bâzâ
Ger kâfir u kebr u putperesti bâzâ
İn dergehi mâ nevmidî nist
Sad bâr eger tövbe şikestî bâzâ"

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin felsefesinin Vahdet fikrinden geldiğini düşünenler, mesnevinin vahdet dükkanı olduğunu, "orada Bir'den (Allah) gayrı gördüğün her şey puttur" derler. Bu görüşleri belirten Nicholson gibi batılı sanat ve düşünce adamları çok olmakla birlikte, çevirileriyle seçkinleşen Nicholson'un Divan-ı Kebirden seçtiği kırk sekiz gazel, metinleriyle birlikte 1898 de "Selected Poems From The Divan-ı Shams-ı Tabriz" adıyla Londra'da basılmış, 1925- 1940 yılları arası altı ciltlik Mesnevi'nin tercümesi de basılmıştır. İkinci Dünya savaşının sebep olduğu, sıkıntılar maneviyata yönelme ihtiyacını duyurmuş, bunun bir neticesi olarak doğu ve batının dini ve ahlaki klasiklerini ele aldıkları bir seri kitap arasında Nicholson'un "Mevlana Celaleddin-i Rûmi" batıda en çok okunan kitapları arasına girmiştir (Lermioğlu,1973:9)

Tasavvufa göre insan, biri gövde öteki tin (ruh) olmak üzere iki özden kurulmuş, gövdeyi oluşturan toprak, hava, ateş, su gibi dört öğeyi sevginin birleştirdiği ve ayıranın da tiksinti olduğu kaydedilmiştir. Gövde dağıldığından, kurucu öğelerine ayrıldığından ölümlüdür. Oysa tin(ruh) gövdeye konuk olarak geldiğinden Tanrısal kaynağına döner, bu nedenle ölümsüzdür. Gövde ruhun kapatıldığı bir özlem yeri olarak nitelendirilir ve gövdede bulunduğu sürece bağımsızlığından yoksun, tanrısal kaynağı özler ve tinin(ruh) bu özlemine sevgi(aşk) denir. İnsan bir sevgi varlığıdır, sevginin sınırı yoktur (Eyüboğlu, 1998:35). Hoş görmek ve ümitsizliğe girmemek de yine Mevlevi düşüncesinde yer alan iki kavramdır. Zümer suresi 53.ayette Allah'ın bütün günahları af ve mağfiret eder olduğu ve rahmetinden ümidi kesmemenin gerektiği kaydedilmektedir (Akt.Hulusi, 2001:55). Bu sevgi, hoşgörü ve ümit düşünceleri Mevlevi tarikatının İslam dünyasının en önemli ve yaygın tarikatlarından biri olmasındaki

sebeplerdendir. Güzel Sanatlarla özellikle müzikle olan ilgisi hem sanat tarihi hem de tasavvuf tarihi açısından oldukça önemlidir. 1925 yılında tekke ve zaviyeler kapatıldığında bile Mevlana Türbe ve Dergâhının müze olarak yeniden açılması (Kara, 2010:230), düşünce yapısından, insan sevgisinden ve hoşgörüsünden ileri gelmektedir. Beytur, Mevlana'nın Mesnevi'sinin, Divan-ı Kebir'inin her beytinin Allah'ın Cemal cennetine açılmış bir pencere olduğunu, aşkın dudaklarını şiir, dilinin musiki olduğunu söyler(2001:15-16).

Mevlana'nın, sevgiye dayalı hayat felsefesinin çağlar ötesinden günümüzü etkilemesi manevi bir boşluğu doldurması ve ruhlara huzuru sunması, hoşgörü içinde insanlığı kucaklamasından ileri gelir.

İşte böyle bir gücün etkisinde, Mevlana'nın şiirleri ve felsefesiyle tanışan bir Polonyalı besteci Karol Szymanowski, müziğinde, Belh'te doğmuş yaşamını Anadolu'da sürdürmüş bu filozofa yer vermiştir.

2.1. Karol Szymanowski ve 3. Senfonisi "Gecenin Şarkısı" (Karol Szymanowski and 3. Symphony "Song of the Night")

Polonyalı besteci Karol Szymanowski (1882-1937), şimdi Ukrayna'ya bağlı olan Timoşovka kasabasında, resim, şiir ve müzikle uğraşan; müziğin şan, piyano ve bestecilik gibi dallarıyla ilgilenen bir ailenin üyesi olarak doğmuştur. Toprak sahibi zengin bir aileye sahip olan Szymanowski'nin annesi de İsviçre asıllı barones Anna Taube'dir. Szymanowski, Polonya ulusal müziğinin yaratıcısı kabul edilir. 8 yaşında piyano çalmaya başlamış beste denemeleri yapmış, 13 yaşında Wagner'i dinlemiş ve etkisinde kalmıştır. 1901 yılında Varşova'ya müzik öğrenimi için giden Szymanowski, Zawirski'den armoni, Noskowski'den kontrpuan ve kompozisyon dersleri almış, 1905'te Polonyalı Genç Müzikçiler grubunu kurmuştur. 1906-08 yılları arasında Berlin'de yaşamış, Wagner ve R.Strauss etkisinde besteler yapmıştır. Bu eserler arasında *Dokuz Prelüd*, 1906 yılında Berlin'de Genç Polonyalı Besteciler Birliği tarafından yayımlanmıştır. Ayrıca, I. Dünya Savaşı'na kadar olan sürede Alman romantizminin etkisini gösteren eserlerinden 1. ve 2. Senfoni'si ile Hafız'ın şiirleri üzerine Aşk şarkılarını bestelemiş, 1906-1908 yıllarında bestecinin destekçileri arasında Arthur Rubinstein gibi değerli sanatçılar olmuş ve eserlerini yorumlamıştır. Birinci Dünya Savaşı yıllarını Timoşovka'da geçirmiş ve burada Mevlana'nın gazellerinden oluşan Divan-ı Kebir'de yer alan bir gazelin etkisiyle yazdığı 3. Senfonisini tamamlamıştır. Keman sanatçısı P. Kochanski ile Moskova ve Petersburg'da resitaller vererek kendi keman eserlerinin ilk yorumunu gerçekleştirmiştir. 1920'de yeniden Varşova'ya yerleşen besteci, Polonya'nın öteki kentlerine de gitmiş, konserler vermiş ve hayranlık kazanmıştır. Szymanowski'nin eserleri Uluslararası Çağdaş Müzik Derneği'nin düzenlediği festivallerde de seslendirilmiştir. 1926 yılında Varşova konservatuarı müdürlüğüne getirilmiştir. Opera, operet, pantomim ve bale gibi sahne eserleri de yazan Szymanowski, bestelediği çok sayıda orkestra eserleriyle yakaladığı başarıyı, oda müziği ve piyano parçalarında da sürdürmüştür. Müzik yazarı olarak "Toplumda Müzik Kültürünün Eğitsel Rolü" başlıklı kitabıyla çok yönlü kişiliğini ortaya koyan bestecini bu kitabı 1931'de Varşova'da basılmış, deneme yazılarından oluşan bir derleme ise, ölümünden 20 yıl sonra 1958'de yayınlanmıştır. (Aktüze, 2004;2320-2321; Say, 2005;419-420; Cochard, 1996,2-3-4)

Selanik (1996:285), Polonya'nın geçirdiği politik değişikliklerin, orada ulusal bir müziğin gelişmesini engellediğini belirtmektedir. Genç müzik öğrencileri üzerinde görülen önce Rus sonra

Alman bestecilerin etkisinin onların sanat dillerindeki saflığı bozduğu görüşündedir. Ulusunun saf özelliklerini Chopin'in koruduğunu ve ondan sonra gelenlerin ustaca eserler bırakmadığını, toprağının özünde gizli olan müziği çıkararak tek müzisyenin Karol Syzmanowski olduğunu kaydeder.

Sözer'e göre de Szymanowski; "Chopin'den sonra milletin en büyük bestecisi sayılır"(1964:402).

2.2. Ülkeler Arası İlişkilerde Müzik ve Türkiye-Polonya İlişkileri (Music for the International Relationship and Turkey-Poland Relations)

Kimlikleri birbirinden farklı bireyleri ve toplumları birbirlerine yaklaştıran unsurlar arasında en önemlisi kültür ve sanattır. Bunun nedeni sanatın paylaşım için ortaya konmuş olmasıdır. Tarih, sanat, kültür ve siyasi açıdan Türk ve Polonya ulusu arasında etkileşime yol açan bir takım olaylar, birleştiren unsurlar bulunmaktadır.

Polonya'lular komşuları Avusturya, Prusya ve Rusya tarafından işgal edilmiş, parçalanmış ve haritadan silinmiştir. 1785 yılından 1918 yılına dek süren bu süreçte büyük mücadeleler verilmiştir. Bu mücadele sırasında Polonyalılar en büyük desteği Türklerden görmüşlerdir. Yine bu süreçte birkaç kez ayaklanmışlar ve bu ayaklanmaların kanla bastırılmasından sonra Osmanlı Devletine sığınmışlardır. Sığınmacıları isteyen Ruslara ve Avusturyalılara karşı devrin padişahı Abdülmecid'in "Tahtımı veririm. Fakat devletime sığınanları asla geri vermem" dediği bilinir.

Dava ve fikir adamı, şair, Adam MICKIEWICZ (1798-1855) Türklerin haksızlıklara karşı cesaretini ve insancıl duygularını her zaman övmüş ve dile getirmiş, "Polonya'nın komşu devletler tarafından ezilmesine hiçbir devletin ses çıkarmadığı günlerde tek dostumuz Türkler oldu. Biz Türkleri düşmanımızın önünde eğilmediği ve Polonya'nın işgalini kabul etmediği için üstün bir millet olarak severiz" (Sevgi,2008:9) demiştir.

Osmanlı Devletine sığınan Polonyalıları ziyaret için İstanbul'a gelen ve zamanın salgın hastalığı kolera hastalığına yakalanan Adam MICKIEWICZ 26 Kasım 1855 günü İstanbul-Pera' da (bugünkü Beyoğlu) ölmüş, 34 gün sonra na'sı bir Fransız gemisiyle Paris'e götürülmüştür. Madlen Kilisesi'nde törenle toprağa verilmiş, 1890 yılında da Paris'teki mezarı açılarak kalan kemikleri Polonya'ya gönderilmiş ve Krakow'daki Wawel Kraliyet Şatosu Kilisesi'nin Mezarlığı'na gömülmüştür. Cansız bedeni; İstanbul, Paris ve Krakow topraklarına karışmıştır. (Sevgi, 2008:11)

Türk ve Polonya uluslarını birleştiren bireyler olmuş ve her iki toplumu birbirine daha da yaklaştırmıştır. Dünyaca ünlü şan sanatçımız Leyla GENCER'in (1928-2008) annesi Alexandra Angela MINAKOVSKA, Polonya asıllıdır ve Polonezköy'lü Minakowski ailesindedir. Gencer; yetiştirdiğimiz en değerli opera sanatçılarından ve çağımızın önemli sopranoaları arasında gösterilmiş, Dünya'nın önde gelen sahnelerinde sanatını icra etmiştir. 40 yılı aşkın sanat hayatında 30 ödülle onurlandırılmıştır.

Bir başka örnek müzisyen, teorisyen ve besteci Ali Ufki'dir. Asıl adı Albert Bobowski olan Ufki Polonya asıllıdır.

3. ANALİTİK ÇALIŞMA (ANALYTICAL STUDY)

Bu çalışma, Syzmanowski'nin Mevlana'nın "Gecenin Şarkısı" adlı şiirinin etkisiyle ortaya koymuş olduğu 3. Senfonisi "Gecenin Şarkısı" adlı eseri üzerine yapılmış çalışmalar hakkında bilgi edinmek için

hazırlanmış bir alan yazın araştırmasıdır. Bu araştırma ile, Szymanowski ve 3. Senfonisi konusunda yazılı makale ve çalışmaların durumu, bu yapılan araştırma ve çalışmaların güçlü ve eksik yönleri, Szymanowski'nin 3.Senfonisinde Anadolu etkileri gibi konular ele alınmış, bu çalışmaların kazanımlarının neler olacağı da yine sonuçlar kısmında ele alınmaya çalışılmıştır.

Alan yazın araştırmalarında genel olarak yapıldığı gibi, konunun ne derece önemli olduğu vurgulanmaya çalışılmış, konu çeşitli yönleriyle ele alınarak değerlendirilmiştir (Ocak,2010:3). Çalışmada, anlamacı (epistemolojik) ve yorumlamacı (ontolojik) bir yaklaşım tercih edilmiş, nitel araştırmalardaki verilerin standart hale getirilmesinin sınırlayıcılığı nedeniyle, Mevlana ve Szymanowski hakkında verilen bilgilerle betimleme, 3.Senfoninin dizi-tonalite ve ezgi açısından değerlendirilmesi analiz, konu hakkında görüşlerin ortaya konması ise yorumlama aşamalarını oluşturmuştur.

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Karol Szymanowski, çok yönlü bir araştırmacı müzik adamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem verdiği yapıtlar çok farklı dallara yöneliktir, hem de eserlerini yalnızca bir şiir ya da bir düşünce çerçevesinde şekillendirmemiştir. Bu bakış açısıyla ele alındığında yalnızca bestecilik becerileri değil, bir düşünce biçimini algılama ve yansıtma becerisi de ortaya konmaktadır.

Szymanowski ve 3. Senfonisi konusunda yazılı makale ve çalışmaların durumuna bakıldığında, çok fazla kaynak ve araştırmacının yapılmadığı, var olanların da çok ayrıntılı olmadığı görülmektedir. Yine de yapılan çalışmalar, son derece önemli bir konuyu ele alan, özgün çalışma niteliğinde olmalarıyla alana büyük bir katkı sağlamaktadırlar. Müzikal özelliklerinin tam bir analizinin yapıldığını da söylemek zordur. Oldukça ciddi bir çalışmayı gerektiren böyle bir çalışmanın, düşünsel açıdan yapılacak analizleri de içermesi gerektiği düşünülmektedir.

İlk kez 1922 yılında Boston Senfoni Orkestrasıyla seslendirilen 3.Senfoni, 1924 yılında Londra'da seslendirilmiştir. Türkiye'de ilk seslendirilişi Şef Prof. Hikmet Şimşek yönetiminde Ankara Devlet Opera ve Balesi Orkestrası ve Korosu ile 1990 yılında gerçekleştirilmiştir.

Burada Senfoniye konu olan gazelin İngilizce, Lehçe ve iki Türkçe çevirisi sunulmuştur. Divan-ı Kebir'de 141. Gazel olduğu belirtilmektedir, aruz vezninde yazılmıştır ve Mefa'îlin, Mefa'îlün, Fe'ulün kalıbı içerisindedir.

www.mevlanakapisi.net/2011/07/divan-i-kebir-141-210-gazeller
(30.12.2011Tarihinde alınmıştır).

4.1. Gecenin Şarkısı (Song of the Night)

Song of the Night

Don't sleep my friend (brother) yoldaş this night

You are the spirit and we are sick this night

Take off dream from your eyes

Them is terry will get clear

You are the Jupiter on the sky

You are turning among the stars

Your spirit is a hero at this night

Oh how calm others are sleeping

Me and God are alone in this night

What a noise, happiness is coming!!

Wings of truth are radiating

Don't Sleep brother

If I would sleep until morning
I would never take back this night
Bazaar places get calm
Look at market square of the star ways
Lion and Orion
Andromeda and Mercury shining bloody this night
Saturn is throwing bad influence
Venus is swimming in the golden rain in this night
Run to the eagle's abyss
Spirit is your hero in this night
He is tying your lounge by silence
But I am speaking without a tongue in this night

Piesn O Nocy

O nie śpij druhu nocy tej
Tyś jest Duch, a myśmy chorzy nocy tej
Odpędź z oczu Twoich sen
Tajemnica się rozwidni
Tyś jest Jowisz na niebiosach
Wśród gwiazd krążysz firmamentu
Bohaterem jest Twój Duch nocy tej
Ach - jak cicho inni śpią
Ja i Bóg jesteśmy sami nocy tej
Jaki szum - schodzi szczęście
Prawda skrzydłem opromienia
Nie śpij druhu
Gdybym przespał aż do ranka
Jużbym nigdy nie odzyskał nocy tej
Targowiska już ucichły
Patrz na rynek gwiazdnych dróg
Lew i Orion
Andromeda i Merkury krwawo lśni nocy tej
Wpływ złowieszczy miota Saturn
Wenus płynie w złotym dżdżu nocy tej
Nad otchłanie orła pędź
Bohaterem jest Twój Duch nocy tej
Zamilknięciem wiąże język
Lecz ja mówię bez języka nocy tej

Şiirin günümüz çevirilerinden ikisi aşağıda yer almıştır.

Gecenin Şarkısı

Konuğuz sana ey dost, gel uyuma bu gece
Hastayız can evinden, kal bizimle bu gece
Bu gece çözülsün sır, bu gece haram uyku
Kaldır perdeyi gözden, bu gece gerçeği bul.

Bu gece gökyüzünde dolaşan bir gezegen gibisin sen
Dön çevresinde aşkın, pervane ol sen
Bu gece çözülsün sır, bu gece silinsin karanlıklar
Tanrım! Nurunla aydınlansın hep içimiz, ışıkla dolsun bu gece
Konuğuz sana ey dost bu gece.

Şu anda herkes uykuda, beklediğim yalnızlık
Ey yüce Tanrım! benimle ol bu gece
Ne mutluluk Tanrım, bu gece seninle ben
Daha sokul bu gece, uyuma ey dost bu gece.

Sabah, uzun gecemiz, yıldızların gündüzü
Yüzünden nur saçılır, ışık ışık bu gece
Gezegenler çevrende dolaşırken uzayı
Uyuma ey dost bu gece.

Karanlıklar dolaşırken uzayı bu gece
Nurunla hep aydınlansın, içimiz ışık dolsun bu gece
Sözsüz konuşmadayım
Dilsiz oldum bu gece.

Bu günün diliyle söyleyen
Dr. Mehmet Önder

Gecenin Şarkısı

Uyuma, nolur uyuma bu gece
Sen ey can, birlikte acı çekerken
Çek al uykuyu gözlerinden, uzak tut bu gece.
O yüce sır, o giz vahyedildi bize bu gece.
Sen ey Cennetin doruğundaki Tanrım!
Sen ey yüceler yücesi!
Cennetlerin yıldızlı göklerinde dönmektesin bu gece.
Kartalın yükseklerde uçuşu gibi
Ruhun bir kahraman bu gece.
Bu nasıl sessizlik, herkes uykuda . . .
Ben ve Tanrı, yalnızız, birlikteyiz bu gece.
Bu nasıl kükreyiş,
Yükseliyor mutluluk.
Gerçek; parıldayan kanatlarıyla ışık saçıyor bu gece.
Dünyadaki bütün geçitler sessiz,
Geçitlerde yıldız yollar ışık saçmada bu gece.
Arslan yıldızı Orion,
Yay burcu, sümbüle kan rengi ışıldamakta bu gece.
Satürn geleceği bağlamakta var gücüyle
Venüs hayal gibi yüzmekte bu gece.
Gökyüzü altın yağmurlar içinde . . .
Susuyorum işte dilim prangayla bağlandı
Ama gene de söylüyorum, dilsiz dudaksız bu gece . . .

Bu günün diliyle söyleyen
Semih Sergen

<http://akademik.semazen.net/> sitesinden 30.12.2011 tarihinde yazdırılmıştır.

Yukarıda görüleceği üzere şiirin çevirileri arasında anlam derinliği vb. açılardan çeşitli farklılıklar oluşabilmektedir. Aynı durumun farklı diller için de geçerli olacağı açıktır.

Anna Iwanicka-Nijakowska, Szymanowski'nin "Gecenin Şarkısı" adlı 3 numaralı senfonisinin annesine adanmış bir çalışma olduğunu belirtmektedir. 1914 yaz ve sonbaharında başladığı çalışması 1916 yılının ilkbahar ve yaz aylarında da sürmüş, aynı yılın temmuz ayı sonlarında çalışmasını tamamlamıştır. Mevlana Celaleddin Rumi'nin "Gecenin şarkısı" adlı şiiri, Tadeusz Micinski tarafından çevrilmiş, sanat ve edebiyat dergisi "Chimera" da 1905 yılında yayınlanmıştır. Tadeusz A.Zielinski'den yaptığı alıntılarda, Tanrı ve doğaüstü gizemli atmosferin kullanıldığı şiirin vizyonunu ifade etmek için son derece duygusal ve hislere hitap eden bir anlatımın sergilediği, hatta zaman

zaman kendinden geçmiş bir müzik olarak nitelendirilebileceği anlatılmaktadır. Çok sayıda oryantal öğelerden, dönen melodilerden, ritmik dans formüllerinin bulunduğu, melismatik seslerin ve bezemelerin benzersiz bir tat oluşturduğundan bahsedilmektedir. Melodilerin ve duygusal tonların sadece şarkıcılar için değil keman için de tasarlanmış olduğu ifade edilmektedir. 3.Senfoni, senfonik bir döngü içinde yeni bir dramatik etki elde etmede Szymanowski'nin arayışlarının bir ürünü olduğu söylenebilir (www.culture.pl/.../karol-szymanowski-sym).

Piotr Deptuch, 3. Senfoni, solo tenor, koro ve büyük orkestranın birlikte yer aldığı, yetenekli bestecinin doğu mistisizmi ile verdiği en olgun meyvelerden biri olarak görülmektedir. Çalışma, geleneksel senfoni formuyla çok az ortak yan taşımaktadır.

Bu çalışmada Szymanowski'nin açık bir şekilde Batı Avrupa müziğinin temellerinden uzaklaştığı söylenmektedir. Gecenin Şarkısında kozmosun sesinin büyük uzayda sürüklenir gibi görüldüğü ifade edilmektedir. Ayrıca kısa oryantal motiflerin varlığından da söz edilmektedir (www.culture.pl/.../karol-szymanowski-sym).

Sayırsız oryantal elementlerin bulunduğunu, özel melodik inişlerin, ritmik dans formlarının tek hece üzerinde yazılmış ezgiler ve süslemelerin eşsiz bir lezzet yarattığının belirtildiği bu düşünceler, Anadolu ezgileriyle dolu kulaklarda aynı etkiyi uyandırmamakla birlikte alınan zevkin ve eşsiz bir anlatımın duygulara olan etkisi aynıdır. Eserde ton, dizi ve makamsal açılardan Anadolu ezgileriyle hiçbir benzerlik olmadığı söylenebilir. Bestecinin kendi müzikal anlayışı içinde bir anlatım gerçekleştirdiği, kendi düşünce ve algı yapısında Mevlana düşüncesini özümseyerek eserini oluşturduğu görülmüştür.

"Szymanowski'nin 3. Senfoni'si ilk kez 24 Kasım 1921'de Londra'da seslendirilmiştir. Szymanowski'nin soprano, koro ve büyük orkestra için 1914-16 yılları arasında bestelenen ve bütünüyle soyut bir eser olan Gecenin Şarkısı adlı senfonisi de yine şiirle ilgilidir ve besteci bu eserinde Mevlana Celaleddin Rumi'nin (1207-1273) bir şiirinden esinlenmiştir. Şiirin vecd veren mistik havası ve olağanüstü soyut anlamı besteciye çok etkilemiş ve esin kaynağı olmuştur. Yüce duygular uyandıran tek bölümlü-ama üç bölmeye ayrılabilen- bu senfoni, beste tekniği açısından da parlak ve ince bir orkestrasyona sahiptir. Szymanowski çok geniş bir orkestra kullanmış; vurma çalgıları ve yaylıları artırmış; aynı zamanda celesta, piyano, soprano ve karma koro halinde insan sesini de değerlendirmiştir. Szymanowski'nin oldukça orta hızda (Moderato assai) tempoda ve 4/4'lük ölçüde, çok hafif başlayan ve sonra çabukça ama sakin (Allegretto tranquillo) tempoda ağırlaşan, en sonda da ağır (Largo) ve çok sessizce sona eren 3. Senfoni'si yorum açısından güç eserler arasında yer alır. Bununla beraber senfoni, bestecinin ifade ettiği derin açık yüreklilik ve insanı kavrayan, heyecan veren mistik havasıyla bestelendiği devrin olağanüstü bir sanat belgesi ve aynı zamanda değerini hiçbir zaman kaybetmeyecek bir örneği olarak Mahler'in toprağın Türküsü ile Zemlinsky'in Lirik Senfonisi arasında yer alacaktır (Süre 25')" (Aktüze, 2004:2320-2321).

Serhan Bali "Szymanowski'yi Keşfedin" adlı yazısında, " Gecenin Şarkısı adını taşıyan ve Mevlana'nın bir şiirinin Tadeusz Micinski'nin Lehçe çevirisi üzerine uyarlanan bu muhteşem eserin usta bir yorumu, aynı zamanda Rattle'ın EMI setinin de gözbebeği. Pekala 'senfonik şiir' olarak da değerlendirilebilecek, birbirine bağlı üç bölümden oluşan, yaklaşık 25 dakikalık bu eser, bestecinin Aleksandr Siloti'ye gönderdiği 1916 tarihli mektuptan anlaşıldığına göre, bu adlandırmadan

hoşlanmadığı için, senfoni adıyla anılıyor. Szymanowski'nin Mevlana'nın tipik bir doğu gecesini, mistik aşkın doruklarında gezinerek anlattığı şiirini, senfoninin birinci ve ikinci bölümlerinde tenor solo ve koroya söyletiyor. Solonun dışında, orgun da yer aldığı hayli geniş tutulmuş bir orkestra ve özellikle tutti pasajlarda, uzaktan belirip kıyıya şiddetle çarpan dalgalar misali patlayan koro, esere karakterini veren ana parçalar. Szymanowski, Doğu mistisizminden yalnızca düşünsel anlamda etkilenmiş görünüyor zira müziğin biçimsel öğelerinde bu etkinin yansımalarına rastlamak pek mümkün değil. Örneğin doğunun makamsal kalıplarını almaktan kaçınarak, kendine özgü soyut bir dil geliştirmiş, mistik atmosferi yakalayabilmek için. Hindu-İngiliz besteci Kaikoşru Sorabji, Doğunun renklerinin Batının müzik alfabetesi kullanmak suretiyle aslına böylesine uygun betimlenmesinin bir başka örneğine daha müzik tarihinde rastlanmadığını söylüyor."(www.radikal.com.tr-28.05.2008)

Szymanowski "Yakın doğuya ve mitolojiye duyduğu ilgiyle Arap ve Fars edebiyatı ile de uğraşmış, Hafız'ın şiirlerini bestelemiş, Yunan mitolojisini konu almış, ancak hiçbir zaman bu melodileri veya gamları kullanmamıştır" (Aktüze, 2004;2320-2321).

Eser dinlendiğinde, mistik bir atmosferin varlığı hemen dikkati çekmekle birlikte, dizi ve tonalite açısından makamsal etkilerin olmadığını söylemek daha doğrudur. Besteci, mistik anlatımı kendi özgün dilinde yakalamış ve oldukça derin bir ifade gücüne erişmiştir.

Burada, bestecinin Mevlana'nın şiirlerinin felsefi yönleriyle ilgilendiği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. Zaten, Mevlana'nın ana felsefesi, insanları oldukları gibi kabul etmektir. Bu felsefe, eserine dizi ve tonalite açısından doğu müziğine ait öğelerin kullanılmaması biçiminde yansımış olabilir.

Ayrıca, eserin orkestrasyon ve çalgısal yapılanmasında da doğu etkilerine yer verilmemiştir. Yine eserin ezgisel yapısı dinlendiğinde, duyulan sadece şiirdeki felsefi yapının ifadesidir.

Dikkatle incelendiğinde, eserin oluşturulmasında Mevlana'nın şiirinden etkilenmiş olduğu söylenmektedir, oysa felsefesinden etkilenilmiş olma ihtimali daha yüksektir. Çünkü bestecinin bu eserde, şiirin ortaya koyduğu felsefi düşüncenin üzerinde bıraktığı izlenimleri kendi üslubu ile anlattığı düşüncesi uyanmaktadır. Zaten Mevlana şiiri bir amaç olarak görmemiş fikirlerini söylemede bir araç olarak kullanmıştır. Szymanowski de şiirinden anladığı, hissettiği felsefeyi müzikle ifade etmiştir. Burada şiirine ve felsefesine kapıldığı kişinin milli kimliği veya doğulu olması müziğine yansımamıştır. Zaten Mevlana'nın felsefesinde de kimsenin kimliği sorgulanmaz. "Ne olursan ol yine gel" çağrısı belki de "ben de böyle hissediyor ve böyle geliyorum" çağrısıyla karşılık bulmuş, besteci, kendi dilinin ve kendi ruhunun muhteşem müziği eşliğinde duygularını sunmuştur. Bu açıdan bakıldığında Mevlana felsefesiyle tam bir bütünlük oluşturduğu söylenebilir. Eserin hiçbir bölümünde bir abartı bir gösteriş yoktur, büyük bir coşku, tıpkı şiirin içerisinde var olan bir coşku gibi Tanrıya yaklaşma, O'nunla birlikte olma coşkusudur ifade edilen ve bu coşku senfonide çok güzel ifade edilmiştir. Eserin birçok yerinde en yoğun duygular bile bir süre sonra sükûnete uğramaktadır, bu sükûnet kemanla sağlanırken, insan sesinin sağladığı duygusal yoğunluğu da bir coşkunun ifadesi olarak kabul etmek gerekir. Eser hiçbir yerde bir huzursuzluk veya hırçınlık taşımamaktadır. Koronun, bu gönül coşkusunu zaman zaman yoğun bir anlatımla güçlendirdiği duyulmaktadır.

Bir başka ilgi çekici nokta, Mevlana'nın da Szymanowski'nin de yaşadığı dönemlerin sosyolojik açıdan açısından benzerlik taşımasıdır. Mevlana'nın yaşadığı Anadolu büyük bir kargaşa ve sıkıntı içindedir. Szymanowski'nin yaşadığı Avrupa da Birinci Dünya Savaşının buhranlarıyla iç içedir. Belki de Szymanowski'yi Mevlana'ya yaklaştıran bu öz benlikteki benzerliktir. Her ikisi de sanata ve bilime önem veren bir ailede yetişmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Sanat evrensel bir olgudur. Müzik bu evrensel olgunun evrensel dilidir. Bir topluma mal olmuş bilim ve sanat dünyasının özel insanları, sergiledikleri düşünce, sanat ve bilim ürünleriyle sadece bir topluma hizmet sunmayı düşünmezler. Onlar her yaptıklarıyla evrenseldirler ve bütün insan varlığına hitap ederler. Zaten bu yönleri onları unutulmaz ve tarih boyunca her çağa hitap eder olmalarını sağlar. İşte bu yüzden, Mevlana böyle bir kişilik olarak çağlar ötesinden hiç dilini bilmediği bir besteciye kaynak olabilmektedir. Bu yüzden, duygu birliği bir senfoninin doğmasına yol açmıştır.

Anadolu kültüründe bir tek Mevlana yoktur çağlar üstü olan ve her devre fikir sunan, ışık tutan. Yunus Emre, Karacaoğlan ve daha pek çoğu bir kültürel miras olarak daha fazla tanınmayı ve tanıtılmayı hak etmektedir. Her biri uluslararası çalışmalarla evrensel kültürün hizmetine sunulmalıdır. Kültür alanında hizmet veren her araştırmacı ve akademisyen bu çalışmalara özel bir önem vermelidir.

Müzik ve sanat sadece yukarıda belirtilen yönleriyle değil, toplumlar arası kaynaştırma ve etkileşime sokma yönleriyle de değerli birer unsurdur. Polonya ve Türkiye arasında var olan ortak değerler yine birlikte ortaya konacak çalışmalarla ve projelerle iki toplum arası ilişkilerin gelişmesine büyük katkılar sağlayabilir. Bu açıdan bakıldığında, müziğin bireyler, toplumlar ve kültürler arası ilişkilerdeki önemi üzerine de çalışmalar yapılmalıdır.

Tüm bu düşünceler doğrultusunda, Szymanowski'nin eserlerinin müzik kurumlarında orkestralarda seslendirilmesi ve tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Türkiye-Polonya ilişkilerinde Szymanowski ve eserlerinin etkin kullanımı sağlanmalıdır.

Anadolu'nun önemli kültürel değerlerinden Mevlana'ya yönelik eser örnekleri, Szymanowski'den örnek alınarak ve tanıtılarak sayıca çoğaltılması için çalışmalar yapılmalıdır.

Mevlana düşüncesinin yeterince anlaşılmadığının gözlemlendiği çeşitli yazılarda, özellikle Tasavvuf ile ilgili kavramların çeviri ve tanımlamalarının alanın uzmanlarınca ve çeviri yapılan dilin temsilcilerince birlikte çalışılması gerekmektedir.

Mesleki müzik eğitimi veren kurumlar Müzik Tarihi ve benzeri derslerde bu ortak müzik tarihine dikkat çekmeli, Szymanowski ve benzeri bestecileri tanıtmalı, akademik çalışmalarda ele almalı, projeler yoluyla ortak çalışmalar üretilmelidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Aktüze, İ., (2004). Müziği Okumak, Cilt 5, İstanbul:Pan Yayıncılık.
2. Anadolu RC.Life.(2009). " Hz.Mevlana Celaleddin Rûmi'nin Hayatı" Aylık Ansiklopedik Kültür Sanat Magazin Dergisi:ISSN1305-046X. Yıl:6, sayı:46.
3. Bali, S., (2008). "Http://Www.Radikal.Com.Tr, 28.05.2008 (Alıntılındığı Tarih;12.03.2011 Saat 22,21)

4. Boratav, P.N., (1999).Yüz Soruda Türk Folkloru, İstanbul:Gerçek Yayınevi.
5. Cochard, A., (1996). Syzmanowsky. Symphony No.3. "Song of the Night", Symphony No.4. "Symphony Concertante" Cd Kaydı ve kitapçığı.
6. Elbaş, O., (2006). "Eski Çağlarda Anadolu Müziği, Avrupa ve Türk Müzik Değerlerine Etkileri" Müzik Sanatımız ve AB Süreci Sempozyumu, Ankara: Sevdâ Cenap And Vakfı Yayınları.
7. Erhat, A., (2008). Mitoloji Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi.
8. Eyüboğlu, İ.Z., (1998). Bütün Yönleriyle Mevlana Celaleddin Yaşamı Felsefesi Düşünceleri Şiirleri. İstanbul: Özgür Yay.
9. Güner, A., (Belirtilmemiş).5Kitapta Tarikatler Mevlana ve Mevlevilik.
10. Kara, M., (2010). Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi. İstanbul: Dergah Yay.
11. Lermioğlu, A., (1969).Hz.Mevlana ve Yakınları. İstanbul: Redhouse Yay. Mevlana,Türkçesi:M.
12. Hulusi.(2001) Mecâlis-i Sab'a. Yedi Öğüt. İstanbul: Kırkambar Kitaplığı.
13. Nicholson, Prof.R.A.,Çev: A.Lermioğlu. Mevlanâ Celâleddin Rûmi.Tercüman 1001 Temel Eser. İstanbul: Kervan Kitapçılık A.Ş.
14. Ocak, M.A., (2010). Alan Yazın İncelemesi. Ankara.Nobel Yay.
15. Özönder, Dr.H., (1990). Konya Velileri. Konya: Dizgi Ofset.
16. Selanik, C.(1996).Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni. Ankara: Doruk Yay.
17. Sevgi, A., (2008). Bir Delikanlı Padişah, Bir Delikanlı Şair, (Polonya Yazıları), Ankara: Yıldızlar Yayıncılık.
18. Sözer, V., (1964). Müzik Ve Müzisyenler Ansiklopedisi, İstanbul:Tan Gazetesi Ve Matbaası.
19. www.culture.pl/.../karol-szymanowski-sym 29.12.2011.
20. www.mevlanakapisi.net/2011/07/divan-i-kebir-141-210-gazeller.(30.12.2011Tarihinde alınmıştır)
21. <http://akademik.semazen.net/> (04.12.2011 tarihinde yazdırılmıştır.)